

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
แพหนองหาร ไชยบุรี จังหวัดนครพนม
Community participation in the tourism management
of Nong han Chai buri raft in Nakhon Phanom

ปิยะพงษ์ นาไชย

Piyapong Nachai

มหาวิทยาลัยนครพนม

Nakhon Phanom University

ธาวิช ถนอมจิตต์

Taviz Tatnormjit

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail :E-mail: piyapongtsic@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อศึกษาถึงความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี 2) เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างมี 1 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 399 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่การเสนอความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ เสียสละในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี ได้แก่ ควรให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มีโอกาสในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลโดยคนในชุมชนเป็นกรรมการ ภาครัฐควรมาช่วยในการพัฒนาบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการอย่างมี

ประสิทธิภาพ มีระบบการจัดการอย่างโปร่งใส จัดตั้งคณะกรรมการที่น่าเชื่อถือ โดยมาจากทางภาครัฐและชุมชนและต้องมีระบบการจัดการร้านค้าที่ขายของที่ระลึกที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีการจัดการระบบการตรวจสอบที่โปร่งใส

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการการท่องเที่ยว

Abstract

This research article has two objectives were 1) to study the need for community participation in the tourism management of Nong Han Chai Buri raft attraction 2) to propose guidelines for community participation in the tourism management of Nong Han Chai Buri raft attraction. This research is a quantitative research. The sample used in this study was purposive selection. There was one sample group is people living in Chaiburi sub-district 399 people. The results showed that 1) the community needs to be involved in the tourism management of tourist attractions from suggestion, planning, decision-making, participation in practice. Sacrifice in various areas of development. Participation in sharing benefits. and monitoring and evaluation were at high level. 2) Community Participation Guidelines In managing tourism of the Nong Han Chai Buri raft attraction, for example, community leaders and people in the community should Including stakeholders in the area. Have the opportunity to plan, implement and evaluate by people in the community as committees. The government should help develop personnel in tourist attractions to have the knowledge and ability to provide efficient services. There is a transparent management system. Establish a credible committee It comes from the government and the community and must have a clear and concrete souvenir shop management system. There is a transparent audit management system.

Keywords: Community participation, Tourism management.

บทนำ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กำหนดทิศทางการดำเนินการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวไทยในปี พ.ศ. 2560 คงเป้าหมายรายได้ 2.2 ล้านล้านบาท เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ถือเป็นการเติบโตแบบก้าวกระโดด จากข้อมูลขององค์การการค้าโลก (WTO) ระบุว่าได้ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 สูงเป็นอันดับ 6 ของโลก และอันดับ 3 ในเอเชีย ถือเป็นการท้าทายของ ททท.ที่จะทำให้อันดับนี้สูงขึ้นในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งต้องใช้ความสามารถ ความพยายามและบูรณาการอย่างมืออาชีพ ภายใต้การดำเนินการตลาดเชิงรุกทั้งในกลุ่มตลาดฟื้นฟู และกลุ่มตลาดก้าวไปข้างหน้า โดยเน้นขยายฐานตลาดกลุ่ม Quality leisure ทั้งที่ยังไม่เคยมาเมืองไทย และกลุ่มที่เดินทางซ้ำ สร้าง Demand และสินค้าท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยทิศทางการส่งเสริมตลาดในภาพรวมซึ่ง ททท. ได้ยึดตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มาเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยจะมุ่งเน้นใน 2 ด้านที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว คือ การฟื้นฟูความเชื่อมั่นและเร่งรัดวางรากฐานที่ดีของประเทศ และการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม (ยุทธศาสตร์ สุธสร, 2559: 4)

ประเด็นการเร่งฟื้นฟูความเชื่อมั่นต่อตลาดนักท่องเที่ยว เป็นการวางเป้าหมายลำดับแรก ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) โดย ททท. จะสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยด้วยการนำเสนอความสุข สนุกแบบไทยๆ ที่แตกต่างจากชาติอื่นๆ ภายใต้แคมเปญการสื่อสารหลักที่เน้นย้ำแบรนด์ “Amazing Thailand ; Happiness Within” พร้อมความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมพิเศษระดับนานาชาติเป็นปฏิทินท่องเที่ยวตลอดทั้ง 12 เดือน เพื่อทำให้เกิดการใช้จ่ายและพักนานวันยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างสรรค์สินค้าท่องเที่ยวเชิงคุณค่า และขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังสร้างการเชื่อมโยงการเดินทางในประชาคมอาเซียน โดยดำเนินการส่งเสริมตลาดทั้งในและต่างประเทศ สำหรับทิศทางการดำเนินงานด้านตลาดในประเทศ ททท. ยังคงใช้แนวทางการสื่อสารการตลาดไปสู่นักท่องเที่ยวไทย ภายใต้แคมเปญ “หลงรักประเทศไทย” เพื่อชักจูงให้คนไทยเที่ยวไทยได้รู้จักเมืองไทยและรักประเทศมากขึ้น เนื่องจากบรรยากาศการท่องเที่ยวของคนไทยยังมีความเคลื่อนไหวที่ดี ททท. จะมุ่งกระตุ้นความต้องการในการเดินทางของคนไทยในทุกกลุ่ม (กลุ่มครอบครัว วัยทำงาน ผู้สูงอายุและเยาวชน) รวมทั้งสร้างความสมดุลเชิงพื้นที่เพื่อลดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในเมืองหลักโดยส่ง

เสริมการเดินทางสู่จังหวัดท่องเที่ยวทางเลือกที่มีเอกลักษณ์ “10 เมืองต้องห้าม...พลาด” (ลำปาง เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ เลย สมุทรสงคราม ราชบุรี จันทบุรี ตราด ชุมพร ตรัง) และสานต่อโครงการวันธรรมดำน่าเที่ยวเพื่อกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวในวันธรรมดาด้วยแนวคิด “เที่ยวง่าย สบายกระเป๋า” เป็นการสร้างความสมดุลเชิงเวลา (กาญจนา आयวัฒน์ธชัย, 2559: 2)

อำเภอท่าอุเทน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครพนม มีแนวชายแดนติดกับประเทศลาว เป็นอำเภอที่มีความสงบร่มเย็น มีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำโขงที่โดดเด่น ได้ชื่อว่าเป็นเมืองหลวงของชาวไทยเชื้อสายไทย เมืองไชยบุรี อยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เดิมชื่อ “เมืองไชยสุทธีอุดมบุรี” อยู่ในเขตการปกครองของเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทยในสมัยนั้น(แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม 4 ปี, 2557: 15) แหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ อีกทั้งยังได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการพักผ่อนแบบสัมผัสธรรมชาติ แต่ปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวคือ ชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยว กลับไม่ได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเลย จากสถิติรายชื่อของผู้ประกอบการในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ปรากฏว่า กลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 87 ไม่ใช่คนในภูมิลำเนาของแหล่งท่องเที่ยว แต่เป็นนักธุรกิจจากนอกพื้นที่เกือบทั้งสิ้น ส่งผลด้านลบให้แหล่งท่องเที่ยวขาดอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ขาดเสน่ห์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยว 3 ปีซ้อนหลัง มีจำนวนเพียงแค่ 13 % (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครพนม, 2560: 54) ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี ว่าชุมชนมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดต่อการจัดการการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร โดยมีความคิดเห็นหรือความต้องการใดบ้างของชุมชนในการมีส่วนร่วมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อที่จะพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น คณะผู้ศึกษาหวังอย่างยิ่งว่า การศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในหาแนวทางในการแก้ปัญหา เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพขึ้นภายในชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการศึกษาโดยการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเป็นการศึกษาถึงความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว แพหนองหารไชยบุรี ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม และเพื่อศึกษาถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของแพหนองหารไชยบุรีโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยมีวิธีการในการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ การเลือกกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม โดยใช้วิธีการเลือกเฉพาะเจาะจงของคนที่ย้ายอยู่รอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร ใช้สูตรของ Taro Yamane (1967) ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจัดเก็บข้อมูล ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าความคลาดเคลื่อน ± 5 ดังสูตร

$$n = \frac{97,749}{1+97,749 (0.05)^2} = 399 \text{ ตัวอย่าง}$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 1 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนต่อการ

มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพหนองหาร ไชยบุรี โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจากประชากรของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนมจำนวน 399 ตัวอย่างและทำการเก็บเพิ่มอีก 21 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นจำนวนเพื่อความคลาดเคลื่อนจากการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ได้ รวมทั้งสิ้น 420 ตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคแบบสุ่มตัวอย่างโดยเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลความคิดเห็นปลายเปิดต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพหนองหาร ไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม

การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย

โดยได้นำหลักการของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบสอบถาม ซึ่งได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

และได้นำคำนิยามของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) มาปรับและประยุกต์ใช้ในการออกแบบสอบถาม ซึ่งให้ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวว่า หมายถึงการวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดองค์การ บริหารงาน บุคคล การอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย ทั้งส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ใช้เกณฑ์ที่ใช้วัดระดับความต้องการ 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อรับข้อเสนอแนะจากชาวบ้าน ในประเด็นที่ไม่อยู่ในคำถามส่วนที่ 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารัั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง และใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชน ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดระบบการจัดการการท่องเที่ยวแพหนองหาร ไชยบุรี รวมทั้ง

การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่ และการถ่ายภาพประกอบ โดยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วารสาร จุลสาร รายงานการวิจัย บทความ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ซึ่งได้รับมาจากแหล่งข้อมูลของราชการ ได้แก่ ที่ทำการเทศบาล อำเภอกำแพงแสน ข้อมูลที่ได้รับคือ จำนวนประชากร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม แหล่งข้อมูลของสถาบันการศึกษา ได้แก่ ตำราและงานวิจัยจากห้องสมุด สถานศึกษาต่าง ๆ และข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และจุลสารการท่องเที่ยว เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ซึ่งการศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows โดยนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบายข้อมูลที่ได้โดยใช้สถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อาทิ เพศ อายุ รายได้ การศึกษา ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) คือ จุดสมดุล (Balance Point) ของคะแนนต่าง ๆ ในข้อมูลชุดหนึ่งๆ นั่นคือ ผลรวมของคะแนนแต่ละตัว แล้วหารด้วยจำนวนของข้อมูลทั้งหมด ซึ่งใช้วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 คือ ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพนงอาหาร ไชยบุรี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คือ ค่าเฉลี่ยของผลต่างระหว่างคะแนนแต่ละจำนวนกับค่าเฉลี่ยเลขคณิต เมื่อยกกำลังสองและถอดรากที่สอง ซึ่งจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแพนงอาหาร ไชยบุรี และสถิติที่ใช้ตรวจสอบของแบบสอบถาม การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha – Coefficient) จากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ โปรแกรม SPSS ในการประมวลผล ทำให้ได้ค่าความเชื่อมั่น คือ $\alpha = 0.868$

ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพนงอาหาร ไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 4 มิติ สรุปได้ดังนี้

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยว ความต้องการของคนในชุมชนในภาพรวม มีความต้องการมีส่วนร่วม

ร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก โดยชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในด้านการจัดการข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว และต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ด้านความปลอดภัย เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงอาสาสมัครชุมชนรับผิดชอบอยู่แล้ว

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมปฏิบัติและเสียสละ ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยว ความต้องการของคนในชุมชนในภาพรวม ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในด้านการจัดการข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการในแหล่งท่องเที่ยว และต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ด้านการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่จำเป็นต้องมีผู้นำเที่ยว

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยว ความต้องการของคนในชุมชนในภาพรวม ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเสนอว่าอยากให้มีการจัดหน่วยงานรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว โดยต้องมีการจัดสรรรายได้ในการจ้างบุคลากร และต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดระบบคมนาคมขนส่ง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวอยู่ค่อนข้างไกลจากตัวเมือง ไม่มีระบบขนส่งมวลชนเข้าถึง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงใช้พาหนะส่วนตัว

มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการจัดการการท่องเที่ยว ความต้องการของคนในชุมชนในภาพรวม ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในด้านการจัดระบบสินค้าของที่ระลึกของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีระบบตรวจสอบและรายงานรายได้ รายจ่ายประจำปี และต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ด้านที่พักและบริการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวแบบ One Day Trip จึงไม่มีรายได้จากส่วนนี้ให้ต้องติดตามและประเมินผล

2) ผลการวิเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพะไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 4 มิติ สรุปได้ดังนี้

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยว ควรให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มีโอกาสในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลโดยคนในชุมชนเป็นกรรมกรเป็นส่วนใหญ่ ไม่ควรนำบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมากเกินไป เพราะคนในชุมชนจะทราบถึงบริบทของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าบุคคลภายนอก

มติที่ 2 การมีส่วนร่วมปฏิบัติและเสียสละ ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยว เรื่องการจัดการระบบบริการนักท่องเที่ยว ภาครัฐควรยื่นมาช่วยในการพัฒนาบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น หน่วยงานการศึกษา รวมถึงพัฒนาชุมชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ควรจัดอบรมพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

มติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนอยากให้มียุทธศาสตร์การจัดการอย่างโปร่งใส จัดตั้งคณะกรรมการที่น่าเชื่อถือ โดยมาจากทางภาครัฐและชุมชน วางแผนการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีระบบทุจริต และต้องมีการแบ่งปันรายได้อย่างทั่วถึงในทุกภาคส่วน

มติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนต้องมีระบบการจัดการร้านค้าที่ขายของที่ระลึกที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีการจัดการระบบการตรวจสอบที่โปร่งใส มีการแจกแจงรายรับรายจ่ายประจำเดือน มีการจัดเก็บกองทุนส่งเสริมงานฝีมือในชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในทุกภาคส่วน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ทั้ง 4 มติ 8 องค์ประกอบ ทำให้ทราบว่า ความต้องการของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว จะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติในด้านของข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ เพื่อเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง และต้องให้ชุมชนมีส่วนในการติดตามและประเมินผลในส่วนของการขายสินค้าที่ระลึกและวัตถุดิบ เพื่อทำให้ทราบถึงดัชนีชี้วัดทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ จงรัก อินทยนต์ (จงรัก อินทยนต์, 2547: 87) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการที่ประชาชนจะเข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โป่งร้อน โดยผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ

การท่องเที่ยวมีน้อย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน คือ การกำหนดมาตรฐานและการจัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อความเป็นระบบหรือมาตรฐานในการบริหารจัดการและเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่อย่างยั่งยืน

ขณะที่ผลสรุปทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพะไฮบูรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มีโอกาสในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลโดยคนในชุมชนเป็นกรรมกรเป็นส่วนใหญ่ โดยภาครัฐควรยื่นมามาช่วยในการพัฒนาบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่มิติด้านการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวในการจัดการระบบบริการนักท่องเที่ยว ชุมชนอยากให้มึระบบการจัดการอย่างโปร่งใส จัดตั้งคณะกรรมการที่น่าเชื่อถือ โดยมาจากทางภาครัฐและชุมชน และมิติด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนต้องมีระบบการจัดการร้านค้าที่ขายของที่ระลึกที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีการจัดการระบบการตรวจสอบที่โปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับดังเช่นการศึกษาของสุดารัตน์ นาคประกอบ (สุดารัตน์ นาคประกอบ, 2546: 165) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุทยานแห่งชาติป่าหินงามเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชัยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพื้นที่สภาพอุทยานแห่งชาติป่าหินงามสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและความต้องการของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม รวมไปถึงเพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการและติดตามประเมินผล ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก เนื่องจากได้รับข่าวสารจากหน่วยงานที่ไม่หวังผลตอบแทนและสื่อโทรทัศน์และชุมชนต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เพราะจะเป็นการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชนแล้วยังเป็นการพัฒนาระบบสาธารณสุขไปอีกด้วย โดยปัญหาของหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้และองค์การบริหารส่วนตำบล มีความพร้อมอยู่ในระดับกลาง เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดงบประมาณสนับสนุน ส่วนปัญหาของการเข้าไปมี

ส่วนร่วมของชุมชน คือ ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชนยังไม่มี การเข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่าที่ควร เช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวแพไชยบุรี เป็นต้น

องค์ความรู้จากงานวิจัย

ภาพที่ 1 แผนภูมิองค์ความรู้จากงานวิจัย

จากแผนภูมิองค์ความรู้งานวิจัยทำให้ทราบว่า ชุมชนอยากมีส่วนร่วมต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แพหนองหาร ไชยบุรี จังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก ปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้ การพัฒนาการท่องเที่ยว ของแพหนองหาร ไชยบุรีให้ประสบความสำเร็จ และมีกระแสตอบรับจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น นั่นก็คือ เรื่องของการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหาร ไชยบุรี คือ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน ตัดสินใจ การปฏิบัติและพัฒนาร่วมกัน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน จนกระทั่งไปถึงการจัดตั้งระบบการแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและชัดเจน ตลอดจนรวมไปถึงชุมชนมีสิทธิ์ติดตามและประเมินผล แหล่งท่องเที่ยว ทุกกระบวนการ นั้นหมายความว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแพ ไชยบุรี คนในชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญ ในทุกกระบวนการ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ความรัก ความ

วางแผน ต่อแหล่งท่องเที่ยวของตนเองแล้ว ยังเป็นการปลูกจิตสำนึก เรื่องของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อที่จะพัฒนาให้สังคมที่ตนเองอยู่นั้น มีคุณภาพที่ดี มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมให้คงอยู่ อย่างยั่งยืนสืบไป

สรุป

ข้อสรุปจากงานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแพหนองหาร ไชยบุรี จังหวัดนครพนม ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหารไชยบุรี และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแพหนองหาร ไชยบุรี ทำให้ได้ข้อสรุปจากการวิจัยว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 กระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการในการวางแผนและตัดสินใจ กระบวนการในการมีส่วนร่วมปฏิบัติและพัฒนา กระบวนการในการจัดการระบบแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและโปร่งใส และกระบวนการในการติดตามและประเมินผลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้ง 4 กระบวนการเหล่านี้ จะต้องมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งสิ้นเพราะว่าคนในชุมชน คือ ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนา ก่อให้เกิดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นด้วย โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐในการจัดสรร เรื่องของงบประมาณ เรื่องของการจัดการอบรม และเรื่องของการประสานภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน หน่วยงานธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ สร้างความเข้าใจสร้างการตระหนักรู้ถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดความยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยศึกษาค้นคว้า พบว่า แนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ควรแบ่งออกเป็น 4 มิติ และแต่ละมิติจะต้องให้ความสำคัญในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน ตามความต้องการของชุมชน ดังนี้

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยว ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนมีมากที่สุด คือ ด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผน

และออกแบบระบบบริการต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การให้ชุมชนร่วมวางแผนในการให้บริการที่จอดรถ บริการห้องน้ำ และร่วมกันทำแผนการพัฒนาาระบบบริการต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวและจัดให้มีการประเมินผลทุก ๆ 1 ปี

มติที่ 2 การมีส่วนร่วมปฏิบัติและเสียสละ ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ ในการบริการความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดให้มีคนในชุมชนเป็นผู้ควบคุมดูแล โดยเฉพาะศูนย์บริการข้อมูลต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ควรให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ให้ข้อมูล และควรมีค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน

มติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในด้านความปลอดภัย ในการจัดระบบรักษาความปลอดภัย ควรใช้ระบบสังคมช่วยสอดส่องดูแล แทนการจ้างบริษัทรักษาความปลอดภัย ควรอาจจะมีเบี้ยเลี้ยงให้กับชาวบ้านที่เป็นอาสาสมัครชุมชน หรือ อ.ส.ม จะเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ไปสู่ท้องถิ่น และให้ชุมชน จัดหาที่พักให้กับนักท่องเที่ยว โดยใช้ระบบที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรม หรือโฮมสเตย์ เพื่อคอยให้บริการนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นอีกด้วย ชุมชนก็มีรายได้เสริมจากการให้บริการอีกด้วย

มติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในด้านการจัดระบบสินค้าของที่ระลึก ดังนั้น ตามศูนย์ให้บริการหรือศูนย์ขายสินค้าที่ระลึก ควรจะมีการนำเอาสินค้าประจำท้องถิ่นของชุมชน มาจัดจำหน่ายที่ศูนย์ขายสินค้าที่ระลึกของแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น และควรเปิดโอกาสในการจองพื้นที่ขายสินค้าภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้า

1) ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นการวางระบบให้กับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2.) ศึกษาถึงแนวทางความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและแหล่งท่องเที่ยว ในการจัดเทศกาลหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้มีหลายกิจกรรมและหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดรายได้ภายในท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กาญจนา आयुวัฒน์ธชัย. (30 เมษายน 2559). **ข่าวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** <https://www.tat.or.th/th/about-tat/annual-report> 145541
- กระแสนการท่องเที่ยวนครพนม. (2560). **สรุปสถิติการท่องเที่ยวนครพนม. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครพนม.**
- จรงค์ อินทนต์. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.**
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (3 เมษายน 2559). **สรุปข่าวเด่นการท่องเที่ยวไทย.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** <https://www.tat.or.th/th/about-tat/annual-report> 121251.
- สุดารัตน์ นาคประกอบ. (2546). **แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุทยานแห่งชาติป่าหินงามเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชัยภูมิ. (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).**
- แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม 4 ปี. (2557). **ฤดูกาลท่องเที่ยวเมืองสุขที่สุด. สำนักงานจังหวัดนครพนม.**
- Cohen , J.M. and Uphoff. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell University.**
- Yamane, Taro. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis (2nd Ed.). New York Harper and Row.**